

Wachten op de eerste naakthalsgrondel in Nederland!

Mark Groen & Frank Spikmans, RAVON

Zoals bekend komen er momenteel in Nederland vier uitheemse grondels voor die afkomstig zijn uit het Ponto-Kaspische gebied (gebied rond de Zwarte en Kaspische Zee). Deze vissoorten hebben alle een invasief karakter - brede niche, hoge reproductie en zeer territoriaal - wat leidt tot sterke concurrentie met inheemse vissoorten en verandering van onze inheemse (benthische oftewel bodemgebonden) visgemeenschappen.

Verspreiding

In het kielzog van deze vier uitheemse grondels werd ook de naakthalsgrondel (*Babka gymnotrachelus*) verwacht. Die laat echter al een tijdje op zich wachten. Een NatureToday-artikel van ruim 10 jaar geleden voorspelde de komst van deze soort, naar aanleiding van de waarneming van een "naakthalsgrondel" in het Rijnsysteem dichtbij het kort over de Duitse grens gelegen Emmerik. Uiteindelijk bleek het om de sterkgelijkende Pontische stroomgrondel (*Neogobius fluviatilis*) te gaan of mogelijk een hybride; een begrijpelijke misdeterminatie. Maar sinds medio jaren 1990 heeft de naakthalsgrondel vanuit het Ponto-Kaspische gebied diverse Europese rivieren gekoloniseerd. Zoals bij de andere Ponto-Kaspische grondels, geschiedt verspreiding veelal via kanalen, die voorheen geïsoleerde riviersystemen met elkaar verbinden. Daarnaast kunnen deze soorten zich ook via ballastwater in vrachtschepen laten meevoeren. De dichtstbijzijnde waarneming voor het Rijnstroomgebied stamt uit 2011 en kwam van nabij Regensburg (Duitsland), dichtbij het begin van het Main-Donaukanaal. De soort zou via dit kanaal het Main-Rijnsysteem kunnen koloniseren.

Figuur 1. Verspreidingskaart met in grijs de landen waarin de naakthalsgrondel zich gevestigd heeft. De blauwe, rode en groene lijn geven de (potentiële) kolonisatieroute richting Nederland aan.

Habitat

De naakthalsgrondel komt voor in diverse habitats; van estuaria, brak- en zoetwaterbaaien en meren, grote rivieren tot kleine, snelstromende riviertjes en beken. Maar de soort wordt veelal waargenomen in langzaam stromende of stilstaande wateren nabij (grote) grote rivieren zoals (oude) zijarmen. Hierbij prefereren ze zand en/of slib als substraat. Hiermee heeft de naakthalsgrondel een andere habitatsvoorkeur (niche) dan de andere Ponto-Kaspische grondels.

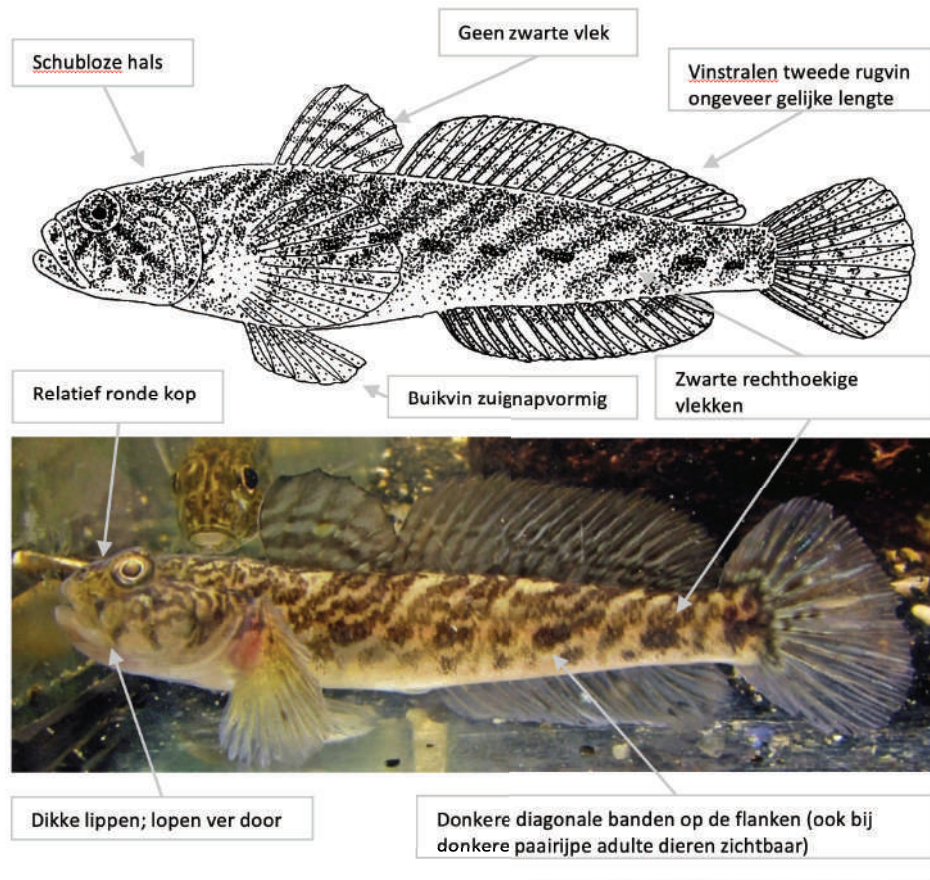
Invasief karakter

De naakthalsgrondel heeft dezelfde voortplantingsstrategie als de andere Ponto-Kaspische grondels: lange paaiperiode, meerdere legsels per jaar en broedzorg door de mannen. Hierdoor is de soort invasief en kan zich snel verspreiden, zoals ook is gebleken in Polen. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de directe gevolgen van de naakthalsgrondel op andere vissoorten buiten zijn oorspronkelijke areaal. Een aquariumstudie in Polen heeft onder verschillende omstandigheden aangetoond dat de naakthalsgrondel territoriaal gedrag vertoont naar de Europese donderpad (*Cottus gobio s.l.*). Door deze verstoring kwam de donderpad aanzienlijk minder toe aan foerageren.

Door zijn invasieve karakter en de bezetting van een andere niche ten opzichte van de andere Ponto-Kaspische grondels, is het de verwachting dat bij vestiging, de naakthalsgrondel zal concurreren met inheemse vissoorten en mogelijk in andere habitats dan de reeds gevestigde uitheemse grondels.

Herkenning

De naakthalsgrondel is een langgerekte vis die tot 16 cm lang kan worden. In onderstaande figuur worden de belangrijkste kenmerken vermeld (Bron: tekening: Paul Veenliet; foto: Michael Haertl).

Maximaal 16 cm

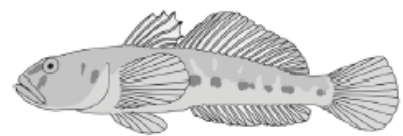
De naakthalsgrondel kan makkelijk verward worden met de andere Ponto-Kaspische grondels en vooral met de Pontische stroomgrondel. Van de Ponto-Kaspische grondels is de naakthalsgrondel de enige soort met een schubloze hals en donkere (onregelmatige) diagonale banden op de flanken. Soortspecifieke onderscheidende kenmerken met de andere Ponto-Kaspische grondels worden hieronder verder toegelicht.

De **Pontische stroomgrondel** heeft een meer afgeplatte kop. Daarnaast loopt de tweede rugvin bij de Pontische stroomgrondel schuin af, bij de naakthalsgrondel is deze over de hele lengte even hoog.

De **zwartbekgrondel** heeft een duidelijke zwarte vlek in zijn eerste rugvin. De **marmergroundel** heeft buisvormige neusopeningen en een duidelijk gemarmerde tekening. De **Kesslers grondel** heeft een grote afgeplatte kop (breder dan hoog).

Tot slot

De exotische grondels die zich al gevestigd hebben in Nederland, hebben een grote invloed op de inheemse visgemeenschap, waarbij elke soort weer zijn eigen uitwerking heeft. Het is daarom belangrijk te weten of en wanneer de naakthalsgrondel zich vestigt in ons land en wat daarvan de effecten zijn. Vroegtijdige signalering geeft bij sommige exoten nog de mogelijkheid snelle tegenmaatregelen te nemen. Die illusie hebben we niet bij vissoorten die zich in riviersystemen ophouden. Met de inrichting en ontwikkeling van meer natuurlijke leefgebieden kunnen we inheemse soorten echter wel een betere kans geven om samen te leven met deze exoten. Indien u denkt een naakthalsgrondel te hebben gevonden, dan vragen wij u dit direct – zo mogelijk voorzien van fotomateriaal – te melden via de waarnemingsportals of rechtstreeks aan RAVON (m.groen@ravon.nl).

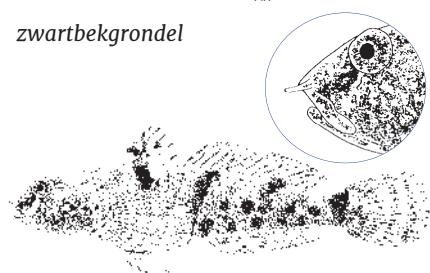
Pontische stroomgrondel

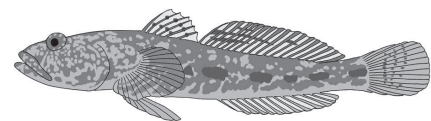
naakthalsgrondel

zwartbekgrondel

marmergroundel

Kesslers grondel

Meer lezen

NatureToday-artikel <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message?msg=16442>

Colofon

Eindredactie

Jeroen van Delft, Stichting RAVON

Lay-out & Vormgeving

Kris Joosten, Stichting RAVON

Nieuwsbrief digitaal ontvangen?

Meld u hiervoor aan via www.ravon.nl/nieuwsbriefexoten